

- льного центру насіннєзнавства та сортовивчення. – Режим доступу: <http://www.sgi.od.ua/news>.
- Опрос “Украинцы против ввоза в страну продуктов, содержащих ГМО” от 17.11.2009 р. [Електронний ресурс] // Сайт Київського інституту проблем управління ім. Горшеніна. – Режим доступу: <http://www.kipu.org.ua>.
 - Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.2009 р. № 468 // Офіційний вісник України. – № 37. – С. 17.
 - Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання інформації про вміст у продукції генетично модифікованих компонентів : Закон України від 17.12.2009 р. № 1779-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 9. – Ст. 84.
 - Про внесення змін до Закону України “Про безпечність та якість харчових продуктів” щодо інформування громадян про наявність у харчових продуктах генетично модифікованих організмів (ГМО) : Закон України від 17.12.2009 р. № 1778-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 9. – Ст. 83.
 - Ярошевська Ю. Вибір України стосовно політики у сфері генетично-модифікованих організмів: модель ЄС чи США? : Консультативна робота / Ю. Ярошевська. – К. : Проект “Німецько-український аграрний діалог” Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, 2009. – 66 с.

УДК 338:354:339.9:504

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА СВІТОВОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

Малиш Н.А.

кандидат економічних наук, доцент
Національна академія державного управління при Президенті України

Annotation

The problems of formation and realization a mechanism of ecological policy are researched in the article. The basic arrangements of formation of effective geoeconomic strategy of ecological policy are defined. Main sphere of approach of ecological legislation of the Ukraine to legislation of the Europe Union.

Анотація

У статті досліджено проблеми формування та реалізації механізму державної екологічної політики. Визначено основні заходи створення ефективної геоекономічної стратегії екологічної політики. Виділено головні сфери, у яких передбачається здійснити наближення екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Ключові слова

Державна екологічна політика, сонячна енергетика, біоенергетика, енергоефективність, енергозбереження, екологічне законодавство.

I. Вступ

Антропогенне та техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу та продовжує зростати. В Україні найвищий в Європі рівень розораності земель, споживання водних ресурсів, вирубування лісів. Близько 15% тери-

торії України з населенням понад 10 млн перебуває у критичному екологічному стані.

Щільність викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря останнім часом становить понад 130 кг на кожного мешканця України, що в кілька разів перевищує зазначений показник у розвинутих країнах світу. На сьогодні у державі накопичено понад 35 млрд т відходів, 17% її території зазнає підтоплення та понад 18% вражено інтенсивною ерозією [1].

Відсутність ефективної системи управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та повільне проведення структурних реформ і модернізації технологічних процесів в умовах зростання національної економіки призводить до збільшення рівня забруднення та зумовлює підтримку старих, неефективних підходів до використання енергетичних і природних ресурсів.

Українська економіка залежить від постачання із-за кордону органічного палива, яке становить близько 60% від загального обсягу споживання. Як свідчить практика країн, де відсутні значні запаси власних паливно-енергетичних ресурсів (нафти газу, вугілля), енергетична незалежність забезпечується за рахунок ядерної електроенергетики, гідроелектростанцій, а також відновлених джерел енергії (далі – ВДЕ) [2].

З-поміж нормативно-правових документів щодо енергоефективності та енергозбереження в Україні найбільш вагомими є: Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів” від 28.02.2008 р. № 174/2008, Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про стан реалізації державної політики щодо забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів” від 30.05.2008 р., “Про програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів” від 17.12.2008 р. № 1567-р, Постанова Кабінету Міністрів України “Державна цільова економічна програма енергоефективності на 2010–2015 роки” від 01.03.2010 р. № 243, “Про програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів” від 17.12.2008 р. № 1567 (1567–2008-р), Закон України “Про внесення змін до деяких законів України” (щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії) від 01.04.2009 р. № 1220-VI.

Екологічні аспекти розвитку економіки досліджувались у працях українських науковців: О. Веклич, А. Качинського, О. Лазора, Л. Мельника, С. Харічкова, М. Шапочки, В. Шевчука. Наукові дослідження щодо економічної стратегії розвитку проводились українськими вченими: В. Гейцем, Я. Жаліло, О. Кілівичем, М. Миколайчуком, І. Розпутенком, В. Тертичкою.

В умовах гео економічних трансформацій державна екологічна політика має спрямовуватись на сприяння розвитку екологічно безпечних виробництв, упровадження новітніх екологічних технологій із врахуванням найкращих досягнень світової спільноти.

II. Постановка завдання

Мета статті – проаналізувати основні засади державної екологічної політики в Україні в умовах глобалізації. На основі аналізу світового досвіду визначити напрями формування та розвитку державної екологічної політики щодо альтернативних джерел енергії з метою досягнення енергетичної незалежності України.

III. Результати

З метою проведення ефективної державної політики щодо охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання і відтворення природних ресурсів в Україні діють програми: загальнодержавна Програма формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 рр., яка затверджена Законом України від 21.09.2000 р.; загальнодержавна Програма поводження з токсичними відходами, затверджена Законом України від 14.09.2000 р.; загальнодержавна Програма охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів, затверджена Законом

України від 22.03.2001 р., та інші. З 2007 р. обговорюється Проект Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 р. [1].

Перспективи формування та реалізації національної екологічної політики в Україні на період до 2020 р. мають визначатись на основі принципів сталого розвитку. Стратегія передбачає запровадження підходів концепції сталого розвитку, враховує сучасний стан навколишнього природного середовища, рівень розвитку економіки та соціальної сфери, технологій, суспільної свідомості, екологічної освіченості населення, необхідність удосконалення системи доступу до природних ресурсів, розподілу одержаних від їх експлуатації витрат і доходів між різними верствами населення [1].

Під егідою ООН для створення механізмів захисту від екологічних загроз на рівні міжнародного співробітництва здійснено ряд заходів, серед яких:

- декларація “Порядок денний на XXI століття” на Конференції ООН з проблем довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р.;
- Кіотський протокол, який встановлює зобов'язання розвинутих промислових країн стосовно обмеження рівнів викидів “парникових” газів з метою уникнення небезпечного порушення кліматичної системи на Конференції сторін Рамкової конвенції ООН у Кіото в 1997 р.;
- “Декларація зі сталого розвитку” на саміті в Йоганнесбурзі у 2002 р.

Функції повномасштабної організації із забезпечення багатостороннього механізму вирішення проблем глобального кліматичного режиму після 2012 р. приймає на себе Організація Об'єднаних Націй. У рамках ООН також діє спеціалізована програма з екологічних проблем ЮНЕП, проте її ефективність визнається недостатньою [3].

Під егідою ООН здійснюється робота із підготовки оцінних доповідей з питань глобальної безпеки на основі звітів, консультацій, обміну інформацією між організаціями в самій системі ООН та міжнародними організаціями. У цьому контексті примітним є запропонований проект “плану дій” ООН на територіях, постраждалих від наслідків аварії на ЧАЕС, до 2016 р. Розробка цього плану була передбачена Резолюцією ООН 2007 р., яка проголосила 2006–2016 рр. Десятиліттям відродження і сталого розвитку території, постраждалих від наслідків катастрофи.

З метою забезпечення підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів і сприяння досягненню енергетичної незалежності України Кабінетом Міністрів України було ухвалено Державну цільову економічну програму енергоефективності на 2010–2015 рр. від 01.03.2010 р.

№ 243 [3]. Проблему передбачається вирішити шляхом: упровадження новітніх технологій виробництва та споживання енергетичних ресурсів, когенераційних технологій; використання теплової енергії сонця та геотермальної енергії; видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ як альтернативного виду палива; виробництва та використання біопалива; розвитку вітроенергетики; модернізації газотранспортної системи, систем тепло- та водопостачання, теплових електростанцій; зниження рівня забруднення навколишнього природного середовища; оптимізації структури енергетичного балансу держави, адаптації національного законодавства у сфері енергоефективності, енергозбереження та альтернативної енергетики до законодавства Європейського Союзу; зменшення обсягу викидів забруднювальних речовин тощо.

Відносини Європейського Союзу та України мають сприяти подальшому зміцненню стратегічного партнерства [5]. У сфері охорони навколишнього середовища державна екологічна політика має бути спрямована на сприяння сталому розвитку, а саме: включення питань захисту навколишнього середовища до політики в інших сферах, зокрема, у галузі промисловості, енергетики, транспорту, регіонального розвитку та сільського господарства; підвищення безпеки продуктів харчування для споживачів та спрощення торгівлі шляхом проведення реформ та модернізації санітарної і фітосанітарної сфери; ефективне використання відновлювальних джерел енергії тощо.

Енергетична стратегія України на період до 2030 р. [6] була ухвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. № 145-р. Стратегія розроблялася з урахуванням тенденцій геополітичного, макроекономічного, соціального і науково-технічного розвитку країни, що мають певні ризики щодо визначення цих факторів. Реалізація Енергетичної стратегії має забезпечити перетворення України на впливового та активного учасника міжнародних відносин у сфері енергетики, зокрема, через участь у міжнародних і міждержавних утвореннях та енергетичних проектах.

Європейський Союз планує підтримати Україну в екологічній сфері у розмірі 35 млн євро. Про це заявив голова відділу політики, преси та інформації Представництва ЄС в Україні Золтан Салай 01.06.2010 р. Бенефіціаром програми стане Міністерство економіки України, яке розподілить отримані кошти відповідно до цілей програми. Планується, що перші транші за програмою Україна одержить вже у 2011 р.

З початку XXI ст. європейська політика у сфері змін клімату була зосереджена на заходах зі скорочення шкідливих викидів та

намаганні переконати міжнародних партнерів підписати Кіотський протокол. Однак глобальні кліматичні виклики спонукали політиків Євросоюзу до прийняття у червні 2007 р. першого програмного документа – Зеленої книги “Адаптація до зміни клімату в Європі – варіанти дій ЄС” [4]. Політику ЄС у сфері захисту навколишнього середовища фінансують держави-члени.

У затвердженій лідерами ЄС у 2007 р. Програмі переходу на альтернативні й повновловані джерела енергії біопаливу ключову роль відіграла заміна традиційного бензину. У 2008 р. Єврокомісія планувала законодавчо зобов'язати країни – члени ЄС переходити на граничні рівні використання на транспорті біопалива (планувалось збільшення його частки до 10% у загальнопаливному балансі).

Серед ініціатив світової спільноти щодо вирішення глобальних проблем екологічної безпеки стала пропозиція Японії про створення спеціального “фонду технологій”, спрямованих на захист навколишнього середовища та активну протидію процесам глобального потепління. Наступна ідея “секторального підходу” пропонує надання різним промисловим сферам у країнах, що розвиваються, технологічної допомоги в процесі дотримання ними вимог зі зниження шкідливих викидів. Пропозиція була підтримана американською стороною в частині створення “зелених робочих місць”, пов'язаних з екологічно чистими технологіями в ключових секторах економіки.

Основу екологічної стратегії США на сучасному етапі становить підтримка технологічної інноваційної діяльності [4]. Так, лише корпорація Intel вкладає близько 6 млрд доларів США в дослідження і розробку проєктів і концепцій, присвячених екології, охороні здоров'я. На відміну від ЄС, Вашингтон виступає проти обов'язкових цільових показників скорочення викидів парникових газів, намагаючись убезпечити економіку країни від можливого скорочення виробництва. Щорічно на розвиток технологій відновлювальної енергії з бюджету країни виділяється близько 150 млн дол. США. За інформацією міністерства енергетики США, на сьогодні в Сполучених Штатах працюють близько 1,2 млн сонячних генераторів.

Посилення екологічних стандартів, зростаюча вартість пального спонукають індустрію розвинутих країн переорієнтувати свої виробництва на еко-інноваційний режим, зменшення витрат пального і викидів вуглекислого газу – саме цим аспектам надається першочергова увага при розробці нових моделей в автомобільній промисловості [4]. Тенденції нових екологічних стратегій призводять до кардинального переформатування національних виробництв, модернізації їх структури.

Зростання відкритості національної економіки останніми роками зумовило посилення впливу особливостей участі України в міжнародному поділі праці на економічні та соціальні процеси в цілому, формування відповідної моделі соціально-економічного розвитку. Політичні та економічні процеси, які відбувалися в Україні протягом 2005–2009 рр., продемонстрували високий ступінь залежності національного економічного розвитку від світових економічних тенденцій [7].

Підписання протоколу про вступ України до СОТ 16.05.2008 р. та повноцінна інтеграція до СОТ відкрили широкі можливості для розвитку національної економіки, зокрема, щодо збільшення обсягів експорту за рахунок покращення умов торгівлі на світовому ринку для вітчизняних підприємств, підвищення добробуту споживачів за рахунок посилення конкуренції між імпортними та вітчизняними товарами, поліпшення інвестиційного іміджу країни внаслідок адаптації національного регуляторного законодавства до міжнародно визнаних норм.

Зважаючи на значний рівень експортної орієнтації української економіки та макроекономічну динаміку в цілому, базові галузі промисловості виявилися також залежними від коливань кон'юнктури на світових ринках та такими, що мають надто високу чутливість до явищ світової фінансової кризи.

У 2008 р. середньомісячний обсяг імпорту легкових автомобілів становив приблизно 1 млрд дол. США, або 14% загального імпорту товарів до України. Загалом, за даними Державного комітету статистики протягом 2004–2008 рр. в Україні було придбано майже 1,8 млн одиниць нових легкових автомобілів, 80% з яких завезено з інших країн. До економічної кризи 2008–2009 рр. кількість завезених автомобілів в Україну щороку зростала, тим самим збільшувалась кількість викидів в атмосферу. Потужна експансія порівняно дорогих імпортних автомобілів, полегшена умовами лібералізації торгівлі, зрештою, мала великий вплив на погіршення сальдо зовнішньоторговельного обігу [7].

Внаслідок нерозвинутості внутрішнього ринку, застарілої технологічної бази, надмірної енергомісткості продукції й низької платоспроможності вітчизняних підприємств, українська економіка дедалі більше відстає від провідних економік світу, зберігає експортно-сировинну орієнтованість, частка високотехнологічної продукції не перевищує 3–4%.

Сучасні особливості включення України до міжнародного поділу праці не відповідають національним інтересам і залишають нашу державу на узбіччі світового прогресу. Динамічне економічне зростання не лише не поліпшило становища, а й сприяло закріпленню неефективної структури зовнішньої торгівлі.

Лейтмотивом політики щодо здобуття Україною гідного місця в системі міжнародного поділу праці має стати диверсифікація галузевої та географічної структури експорту продукції, якісне покращення результатів науково-технічної співпраці й ефективне впровадження їх у виробництво. У довгостроковій перспективі така політика можлива лише на підґрунті структурних зрушень у національній економіці в цілому, оволодіння якісно новими чинниками конкурентоспроможності.

Процес входження України у світове співтовариство потребує впровадження узгодженої експортної стратегії як цілеспрямованої системи дій держави на внутрішньому та зовнішніх ринках, що орієнтовані на забезпечення сталого розвитку та вдосконалення структури вітчизняного екологічно безпечного експорту.

IV. Висновки

Враховуючи глобальний характер екологічних проблем, становлення та реалізація національної екологічної стратегії неможливі без урахування міжнародного досвіду.

Пріоритети співробітництва України та ЄС у розділі “Навколишнє середовище”, розроблені на принципах спільної власності та спільної відповідальності, полягають у: розробці, схваленні та імплементації Україною Національної стратегії з питань навколишнього природного середовища на період до 2020 р. та Національного плану дій з питань навколишнього природного середовища на 2009–2012 рр.; посиленні адміністративної спроможності на національному, регіональному та місцевому рівнях; подальшій розробці та імплементації українського законодавства, стратегій та планів у сфері навколишнього природного середовища тощо.

Перспективними напрямками розвитку НВДЕ в Україні є: біоенергетика, видобуток та утилізація шахтного метану, використання вторинних енергетичних ресурсів, позабалансових покладів вуглеводнів, вітрової і сонячної енергії, теплової енергії довкілля, освоєння економічно доцільного гідропотенціалу малих річок України. На базі відновлювальних джерел вагомий розвиток отримують технології одержання як теплової, так і електричної енергії.

Розвиток міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища має спрямовуватись на: дотримання міжнародних зобов'язань відповідно до міжнародних договорів; активізацію співробітництва з питань запобігання трансграничному забрудненню навколишнього природного середовища; запобігання глобальній зміні клімату; активізацію участі українських представників у роботі міжнародних організацій.

Державна екологічна політика України як складова світової системи захисту навко-

лишнього природного середовища має підкріплюватись ефективною організаційно-правовою системою та спрямовуватись на реалізацію сучасних енергоощадних, безвідходних, природних технологій.

Література

1. Проект Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р. № 880-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?god=2007&st=2961>.
2. Матеріали сайту Національного комітету з енергоефективності та енергозбереження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naer.gov.ua/vozobnovlyаемaya-energetika-1>.
3. Державна цільова економічна програма енергоефективності на 2010–2015 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 р. № 243.
4. Стратегія екологічної безпеки України у контексті міжнародного досвіду [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Jul08/21.htm>.
5. План дій: Україна-Європейський Союз “Європейська політика сусідства” : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.02.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_693.
6. Енергетична стратегія України на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. № 145-р.
7. Україна в 2005–2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: монографія // Економічний розвиток України. – К., 2009.

УДК 351.84

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Маліков В.В.

здобувач Класичного приватного університету

Annotation

In the article the institutional aspects of the public administration system, importance of institutional approach during realization of socio-economic transformations, public administration system in the countries of East Asia are examined.

Анотація

У статті досліджено інституціональні аспекти системи державного управління, важливість інституціонального підходу при здійсненні соціально-економічних перетворень, систему державного управління в країнах Східної Азії.

Ключові слова

Державне регулювання, ринкові трансформації, соціально-економічна політика, громадянське суспільство, приватний сектор.

I. Вступ

Питання про економічну роль держави набуло сьогодні ключового значення. Від його вирішення багато в чому залежить подальша доля нашої країни, а саме, чи зможе вона вийти із затяжної економічної кризи найближчим часом, що станеться з економічними реформами, чи можна буде створити в недалекому майбутньому сучасну економічну систему, яка забезпечить динамічне та ефективно зростання національної економіки і підвищення добробуту громадян України.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити особливості розвитку системи державного управління на сучасному етапі економічного становлення.

III. Результати

Різні фундаментальні підходи, а також особливості економічного розвитку держави досліджувались та розроблялись багатьма вітчизняними вченими, серед них: В.Я. Бідак, В.Г. Бодров, В.І. Гайдуцький, Л.Я. Гончарук, Б.М. Данилишин, В.С. Загорський, Е.М. Лібанова, О.М. Палій, І.В. Розпутенко, С. Сіденко, А.О. Сіленко, В.А. Скуратівський, Н.М. Ткачова та інші.

При обговоренні та вирішенні цього питання, безумовно, треба враховувати всю сукупність специфічних особливостей країни, її традиції та поточні умови, але, насамперед, необхідно звернути увагу на загальні тенденції сучасного світового розвитку, на становлення нової цивілізації, в ході чого суттєво змінюється роль держави.

Проблемою визначення ролі держави економісти-теоретики займаються вже більше трьох століть – з моменту виникнення наприкінці XVII ст. індустріального суспільства, коли держава з “нічного сторожа” поступово стала перетворюватися на активного суб'єкта економічної діяльності. З тих часів у суспільстві домінували різні, навіть протилежні погляди на це питання. Але серед них можна виділити